

Steve Reich, a "minimal" zene kitalálója újra személyes tiszteletét tette a pesti közönség előtt. Bár a koncert nagyvonalú műsora révén emlékezetes maradt, az élményre kezdettől rányomta bélyegét a kényelmetlen protokollhangulat. Kepes András színpadmesterként a rá jellemző „smart casual” stílusban ismertette a Reich-közhelyeket, amivel értő füleknek tudtára adta, hogy nagyjából milyen összetételű közönségre is számítottak a szervezők.

Ünnepi koncert a 70 éves Steve Reich tiszteletére

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

2006. december 6.

A tételek közti betapsolás részben igazolta a prekonceptiót, de közben üdítő volt látni, hogy Eötvös Pétertől Jeney Zoltánon át Sáry Lászlóig a kortárs zene itthoni nagyjai is képviseltették magukat. A Rácz Zoltán vezette UMZE jó érzékkel választott műsort: a nagy és üres tiszteletkörök szerencsésen elmaradtak, és a Reich-referenciák helyett - mint az ütőszakon már tananyag Drumming - ezúttal még egy itthoni bemutatóra is sor került. A You Are című négytételes kompozíció érdekessége, hogy némileg lazábban kezeli azt a minimal art gyakorlatot, amelyben az énekhang egyfajta hangszerként szinte beleolvad a sokféle hangfenoménából alakuló, jellegzetesen reichi hangpanorámába. A négy tétel egy-egy bölcséleti szentenciája révén ugyanis hangsúlyosan visszanyeri szerepét a szöveg, ezzel együtt pedig az oratorikus jelleg. Kár, hogy a Bubnó Tamás és Mezei János vezette Budapesti Énekes Iskola nem fektetett elég energiát a tiszta prozódíába, és a koncertfüzet lapozgatása nélkül a mondatok érthetetlenek maradtak. A kóruszólamok emelkedettségének ebben a darabban is feszült és izgalmas ellenpontja az ensemble dinamikus, pontozott ritmikája; Reich jellegzetes ütem- és szünet-kezelési technikája révén pedig a szólamok összetett hálózata egyetlen egybefüggő, koherens textúrát alkotva emeli fel, és vitorlaként röpíti az egész kompozíciót.

Steve Reich

Vitorlaként repülő minimálzene

© Gramofon

Reich zenéjének fundamentuma ez a technika, amelyben a ritmus harmónia-formáló szerephez jut. Reichnek életre szóló élményt szereztek fiatalkori etnográfiai tanulmányai, zenéjének jellegzetes lüktetése ugyanis nem más, mint bizonyos nyugat- és közép-afrikai, illetve indonéziai tradicionális zenék ciklikus jellegének invenciózus alkalmazása. A lineárisan haladó ritmuskörök spirálja fölött viszont döbbenetes hangszerelési bravúr alakul ki, amely matematikai pontossággal leírható. Ahogy egy bizonyos szinten esztétikai élményt szerez az algebra, ugyanígy Reich zenéje is a tökéletesség transzcendens illúzióját kelti. Emiatt talán nem túlzok, ha azt mondom, Reiche könnyű játszani – hallgatni pedig avatatlan fülnek is élmény. Ezt a zenét lehet jól játszani, ha technikai kihívásainak megfelelő, felkészült hangszeres adja elő – és lehet rosszul, ha a felkészültség hiányos. (Kritikát ezért nehéz írni róla...) Köztes út aligha van, hiszen a szerző – egyfajta keleti tudati aspektusból – száműzte az emberi érzelmek táplálását zenéjéből. Nem véletlen, hogy Reich indulatosan elutasítja a romantika szinte valamennyi szerzőjét. Így aztán aligha van alkalmasabb alkotás a nyugati kultúrában Reichénél, amelyik akár az átlaghallgatót is a taoista „Üres Edény” állapotába vezeti. Ez az élmény – leszámítva az ünnepi koncert udvariasságát, meg a hangtechnika néhány masszív gerjedését – ezúttal is működött, még az olyan etűd-darab esetén is, mint a Music for Pieces of Wood, amelyben maga a szerző is közreműködött.

Az igazi művészet ott kezdődik, amikor az ember feláll a nézőtéren, és azt gondolja: ez annyira klassz volt, és ráadásul olyan egyszerűnek hangzik, hogy akár még nekem is kedvem volna részt venni benne. Alighanem ez Steve Reich zenéjének is egyik végső célja: a tökéletes gömb megformálása – tekintsük ezt akár esztétikai, akár geometriai értelemben leírható minőségnek.

H. Magyar Kornél

Gramofon Zenekritikai Műhely